

Edukacja antydiskryminacyjna TU, Edukacja globalna TERAZ

**łączenie perspektyw
antydiskryminacyjnej i globalnej
w edukacji formalnej i pozaformalnej**

scenariusze lekcji

SZKOŁA

RÓWNOŚCI

**TOWARZYSTWO
EDUKACJI**

ANTYDISKRYMINACYJNEJ

Zrozumieć Innego

1. Tytuł/temat lekcji: Zrozumieć Innego

---

2. Czas trwania lekcji: 4 godziny lekcyjne (180 minut)

---

3. Krótki opis scenariusza: Ludzie żyją w społeczeństwie, w jakiejś zbiorowości. Może nią być kraj, miasto, rodzina, szkoła, klasa, grupa rówieśnicza.

Przynależność do wspólnoty daje poczucie bezpieczeństwa. Zagrożeniem jest wypadnięcie z grupy, zachowywanie się inaczej niż grupa.

Bycie innym może dotyczyć wielu kwestii: koloru skóry, wyznawanej religii, płci, wieku, niepełnosprawności, wiedzy, ubioru, zachowania. Bycie innym może być przyczyną dyskryminacji.

Grupa może być dla kogoś zagrożeniem. Dzieje się tak wtedy, gdy uniemożliwia jednostce rozwój czy bycie sobą. Gdy staje na drodze niezależności lub osobistej wolności. Wówczas może dojść do konfliktu między jednostką a grupą.

Spółczesność jest wspólnotą wtedy, gdy ludzie mogą być sobą na swój własny sposób, oczywiście nie szkodząc przy tym innym. Należy znaleźć równowagę między potrzebą przynależności do grupy i potrzebą indywidualności i bycia innym.

---

4. Autorka: Małgorzata Zalewska

---

5. Poziom edukacyjny: edukacja wczesnoszkolna, klasy IV-VIII

---

6. Słowa/Pytanie kluczowe: szacunek, tolerancja, zrozumienie, empatia, wykluczenie, konflikt, Inny

Co to znaczy szanować drugą osobę?

Co to znaczy być Innym/Inną?

Co to znaczy być sobą?

---

7. Przedmiot:

- edukacja wczesnoszkolna
  - zajęcia z wychowawcą
  - etyka
-

8. Związek z podstawą programową:

III. Edukacja społeczna.

1. Osiągnięcia w zakresie rozumienia środowiska społecznego. Uczeń:

1) identyfikuje się z grupą społeczną, do której należy: rodzina, klasa w szkole, drużyna sportowa, społeczność lokalna, naród; respektuje normy i reguły postępowania w tych grupach;

2) wyjaśnia, iż wszyscy ludzie posiadają prawa i obowiązki, wymienia własne prawa i obowiązki, przestrzega ich i stosuje je w codziennym życiu;

3) przyjmuje konsekwencje swojego uczestnictwa w grupie i własnego w niej postępowania w odniesieniu do przyjętych norm i zasad.;

- ETYKA

III. Kształtowanie postaw

Charakteryzowanie i kształtowanie postaw moralnych – w szczególności postawy szacunku wobec każdego człowieka.

---

9. Cele lekcji:

Celem zajęć jest zwrócenie uwagi uczniów i uczennic na to, że:

- każdy problem i każda sytuacja konfliktowa mogą zostać rozwiązane, ale wiele zależy od podejścia do nich,
- każdy ma prawo do bycia sobą, do własnej indywidualności,
- należy szanować innych i ich zdanie,
- nie należy dyskryminować innych osób,
- nie zawsze musimy robić to, co grupa.

Po lekcji uczeń/uczennica:

- zrozumie, że konflikt można rozwiązać; nie zawsze musimy robić to, co grupa; warto dbać o swoje potrzeby; należy szanować potrzeby i zdanie innych osób;
- pozna sposoby rozwiązywania konfliktów;
- dowie się, co utrudnia, a co ułatwia rozwiązywanie konfliktów.

---

10. Metody i formy pracy:

METODY: zabawa, metoda dyskusji, metoda twórczego rozwiązywania problemu, metoda współpracy, metoda grupowego podejmowania decyzji.

FORMY PRACY: indywidualna, w parach, w grupach, zbiorowa.

---

11. Materiały dydaktyczne:

- bajka,
- rzutnik, ekran,
- pytania (przygotowane wcześniej, na osobnych kartkach/paskach),
- kolorowe kartki, np. niebieskie i trzy w odmiennym kolorze, np. czerwone,
- opisy sytuacji na kartkach,
- sytuacje konfliktowe przedstawione na kartkach,
- sytuacje konfliktowe przedstawione na dużych arkuszach.

KOMENTARZ METODYCZNY:

Prezentowany scenariusz stanowi propozycje działań, z wykorzystaniem metod dialogicznych, które mogą posłużyć w czasie prowadzenia rozmów z klasą na trudne tematy, do rozwiązywania sytuacji konfliktowych oraz uwrażliwiania uczennic i uczniów na różnorodność. Scenariusz można zastosować jako całość (jeśli masz taką możliwość w swojej klasie), lub wybrać odpowiadające Ci najbardziej aktywności. Pamiętaj jednak, że jeśli wybierzesz poszczególne aktywności, musisz umieścić je w scenariuszu swojej lekcji, w której będzie miejsce na wprowadzenie klasy w temat, zbudowanie bezpiecznej atmosfery, sama aktywność i omówienie jej oraz podsumowanie i zakończenie.

12. Przebieg lekcji:**a. Wstęp**

Uczniowie i uczennice pokazują, w jakim są dziś nastroju:

- kciuk w górę - w dobrym,
- kciuk w dół - w złym,
- kciuk w bok - w takim sobie

b. Bajka *Przygoda w paski* (30 minut)

Zaproś uczniów i uczennice do obejrzenia bajki.

<https://www.youtube.com/watch?v=DqqXJGRCfmQ&t=152s>

Uczniowie i uczennice przedstawiają swoje refleksje po obejrzeniu bajki.

Możesz zadać pytania pomocnicze:

- Co mnie poruszyło w tej historii?
- Co mi się nie podobało?
- Co mi się podobało?
- Czy był w tej historii konflikt?
- Między kim a kim?
- Czy w tej historii ktoś czuł się Innym?
- Dlaczego?
- Czy ta historia mogłaby potoczyć się inaczej?
- Co wtedy by się stało?
- Czy można by tę historię przenieść do świata ludzi?
- Czy ludzie także czasami tak się zachowują?
- W jakich sytuacjach?

c. Rozmowa w kręgu (20 minut)

Uczniowie i uczennice siadają w kręgu. Rozłóż wcześniej przygotowane pytania. Uczniowie/uczennice losują pytania i próbują na nie odpowiedzieć.

Do wylosowania pytania można zastosować metodę „popcorn”, która polega na tym, że jeśli ktoś czuje, że jest gotowy wylosować pytanie, zgłasza swą chęć. Wybiera pytanie, odczytuje

je i próbuje na nie odpowiedzieć. Pozostałe dzieci, jeśli mają ochotę odpowiadają na to samo pytanie.

Następnie zgłasza się kolejna osoba, itd. do wyczerpania pytań.

Przykładowe pytania:

- Czy możesz dać komuś do zrozumienia, że go nie lubisz?
- Czy możesz kogoś wyśmiewać?
- Czy możesz z kogoś zadrwić?
- Czy możesz kogoś wykluczyć?
- Czy możesz kogoś zwymyślać, bo sam zostałeś zwymyślany?
- Czy masz obowiązek bronić kogoś, kto jest zwymyślany, wykluczony lub dyskryminowany?
- Czy zawsze musisz robić to, co robi grupa?
- Do czego każdy człowiek ma prawo?
- Czy kiedyś czułeś/ czułaś się wykluczony/wykluczona?
- Czy kiedyś czułeś/czułaś się Inny/Inna?
- Czy byłeś w sytuacji, kiedy kogoś wykluczano z grupy/zabawy?
- Co można zrobić w sytuacji, gdy grupa kogoś wyklucza?

d. Doświadczyć na własnym ciele – zabawa w kręgu (20 minut)

Przeład do wylosowania uczniom i uczennicom po jednej kartce. Wszystkie są w jednym kolorze, np. niebieskim, trzy w innym, np. czerwonym.

Poinformuj, że dzieci, które wylosowały czerwone kartki nie będą mogły brać udziału w zabawie. Odchodzą poza krąg i przyglądają się, jak bawią się pozostali.

Zabawa w „głuchy telefon”

Dzieci, które wylosowały niebieską kartkę, siadają w kręgu i bawią się w „głuchy telefon”. Dzieci, które wylosowały czerwoną kartkę, nie uczestniczą w zabawie.

Zabawa kończy się, po trzech rundach.

Po skończonej zabawie zaprosz dzieci, które nie uczestniczyły w ćwiczeniu, do kręgu i zadaj pytania:

- Jak się czujesz po wykluczeniu z zabawy?
- Jak się czujesz, gdy twój kolega/twoja koleżanka nie mogła się bawić z pozostałymi osobami?

Poprosz uczennice i uczniów o symboliczne podarcie kolorowych kartek i ostatnią wspólną rundę zabawy w „głuchy telefon”, tak aby odczarować sytuację i pokazać całej klasie, że nikt nie jest wykluczony.

KOMENTARZ METODYCZNY: Ostatni etap podarcia kartek to symboliczne „odczarowanie” – jest konieczne, by wyjść z roli i wyciszyć emocje.

Podkreśl, że to była zabawa, jednak w życiu nie powinniśmy innym dawać „czerwonych kartek” i że wszyscy jesteśmy równi.

e. Wykluczenie – odegranie roli (45 minut)

Sytuacje:

- Ania czuje się samotna, bo nie ma w klasie przyjaciółki.
- Marek jest wyśmiewany, bo ma wadę wymowy.
- Z Kasi się śmieją, bo nie ma telefonu komórkowego.
- Marta czuje się niepewnie w szkole z powodu koloru swojej skóry.

Dzieci zostają podzielone na cztery grupy.

Każda grupa dostaje kartkę z wybraną sytuacją.

Chętne dzieci z każdej grupy odgrywają powyższe sytuacje.

Po zaprezentowaniu scenek zadaj pytania:

- Jak się czułeś/ czułaś jako osoba wykluczona?
- Jak czują się inne dzieci?
- Co mogłaby zrobić osoba, która jest wykluczana z grupy?
- Co mogłyby zrobić osoby, które widzą, że ktoś wyklucza jakąś osobę?

Uczennice i uczniowie w tych samych grupach zastanawiają się, jak mogłaby potoczyć się ta historia, żeby osoba z danej grupy nie została wykluczona.

Prezentują swoje pomysły na forum klasy.

Po zakończonym ćwiczeniu poproś, by uczennice i uczniowie stanęli w kręgu. Każdy po kolei wypowiada własne imię.

KOMENTARZ METODYCZNY: Ważne, by role, w które wejdą uczniowie i uczennice nie były podobne do sytuacji osób, w klasie, żeby nie poczuli się one wyśmiewane czy urażone.

Ostatni etap ćwiczenia – wypowiedzenie własnego imienia – to symboliczne „odczarowanie”, jest konieczne, by wyjść z roli i wyciszyć emocje.

Podkreśl, że to była zabawa, jednak w życiu nie powinniśmy innych wykluczać innych, i że wszyscy jesteśmy równi.

f. Konflikt (20 minut)

Napisz na tablicy słowo „Konflikt”. Poproś uczennice i uczniów o podanie skojarzeń związanych z tym słowem.

Zadaj następujące pytania:

- Co to jest konflikt?
- W jakich sytuacjach może dojść do konfliktu?
- Czy lubimy konflikty?
- Czy konfliktu powinniśmy unikać?

- Co można zrobić, jeśli dojdzie do konfliktu?
- Jak możemy rozwiązywać konflikty?
- Co sprzyja rozwiązaniu konfliktu?

Chętni uczniowie/uczennice odpowiadają na pytania.

Można zakończyć dyskusję wnioskiem, że konflikt występuje w relacjach między ludźmi. Może dotyczyć różnych poglądów, potrzeb.

g. Rozwiązujemy konflikty (25 minut)

WARIANT I

Pogrupuj uczniów i uczennice w pary lub trójki. Każda para/trójka losuje sytuację konfliktową. Dzieci zastanawiają się, co można zrobić w danej sytuacji, by uniknąć konfliktu.

Prezentują swoje pomysły na forum klasy.

Przykładowe sytuacje konfliktowe zapisane na arkuszach papieru, zawieszonych na ścianie:

1. Znalazłeś na ulicy bezdomnego psa i chcesz go zabrać do domu, ale rodzice się nie zgadzają.
2. Rodzice chcą, abyś posprzątał/posprzątała pokój, a Ty chcesz się teraz pobawić.
3. Idziesz z rodzicami na urodziny babci. Rodzice chcą, abyś ubrała /ubrał się elegancko, a Ty nie chcesz. Między Tobą a rodzicami dochodzi do konfliktu.
4. Właśnie jest emitowany ciekawy program w telewizji. Koniecznie chcesz go obejrzeć, jednak mama stanowczo nalega na to, abyś teraz odrobił/odrobiła lekcje.
5. Dziewczynka podchodzi na przerwie do swoich koleżanek. Te nie zwracają na nią uwagi. Zarzuca im, że ją lekceważą. Między dziewczynkami dochodzi do sprzeczki.
6. Kasia i Ania chcą wybrać się do kina. Jednak nie mogą się porozumieć, jaki film wybrać.
7. Maciek chce obejrzeć mecz w telewizji, a jego młodszy brat Antek chce w tym czasie oglądać bajkę. Między braćmi dochodzi do kłótni.
8. Zuzia i Marta wybierają w sklepie prezent dla kuzyna. Jedna z nich chce kupić zestaw klocków lego, a druga książkę. Między siostrami dochodzi do konfliktu.
9. Kamil pożyczył Marcinowi album z kolekcją kart ulubionych sportowców. Marcin zwrócił go koledze, ale jedna karta jest uszkodzona. Między przyjaciółmi doszło do kłótni.
10. Trwa dyskoteka szkolna. Uczniowie ze starszych klas puszczaają piosenki, które nie podobają się młodszym dzieciom. Uczniowie i uczennice z klas młodszych mają swoje nagrania i chcą się bawić przy innej muzyce. Między dziećmi dochodzi do sprzeczki.

Po upływie określonego czasu jedna osoba z grupy prezentuje na forum klasy wylosowaną sytuację konfliktową i możliwości jej rozwiązania, które zostały omówione w grupach.

WARIANT II

Dzieci podchodzą do arkusza z opisem sytuacji konfliktowej i na wybranym (tym, o którym, chcą rozmawiać) stawiają kropkę.

Sytuacja konfliktowa, która uzyska największą liczbę głosów (kropek), będzie omawiana w grupach.

k. Znajdźmy to, co nas łączy – zabawa w parach. (15 minut)

Dobierz dzieci w pary. Najlepiej aby w parze były ze sobą te osoby, które nie za dobrze się dogadują lub nie „trzymają się razem”. Poproś, by dzieci w parze znalazły co najmniej dwa podobieństwa między sobą. Oczywiście można więcej.

Kiedy pary są gotowe, prezentują swoje podobieństwa na forum klasy.

Można rozpocząć od słów, np. „Mnie i Kasię łączy to, że...”

Druga osoba z pary mówi: „Mnie i Anię łączy to, że...”

Zabawę można zakończyć wnioskiem, że najważniejsze jest to, co nas łączy.

l. Zakończenie – zabawa – „Iskierka” (5 minut)

Stań z uczniami/ i uczennicami w kręgu i złapcie się za ręce.

Przełącz uściskiem dłoni „iskierkę” osobie stojącej po lewej stronie. Uczeń/uczennica, odebrałszy „iskierkę”, przesyła sygnał kolejnej osobie itd., aż „iskierka” powróci do Ciebie. Zabawa może się odbywać przy muzyce.

13. Komentarz metodyczny:

Konflikty towarzyszą wszystkim ludziom, także dzieciom. Nie znaczy to jednak, że wiemy, jak powinniśmy je rozwiązywać.

Pamiętaj, że to Ty nadajesz właściwe tempo pracy i zwracasz uwagę na te elementy, które w danej grupie stanowią trudność. Niezbędne jest wykonanie przez uczniów i uczennice ćwiczeń praktycznych, dzięki czemu angażują się osobiście w lekcję, bo problemy „przeżyte”, a nie tylko omówione, stają się bliskie. Podczas wprowadzania w kolejne etapy lekcji, daj uczniom i uczennicom czas na rozwiązanie, słuchaj wypowiedzi uczniów/uczennic, pozwalaj, by uczniowie i uczennice samodzielnie znajdowali rozwiązania.

Gdyby podczas lekcji doszło do sytuacji konfliktowej, należy skupić się na niej i poszukać wraz z uczniami i uczennicami sposobu jej rozwiązania.

14. Materiały pomocnicze:

- Filmik: *Przygoda w paski*: <https://www.youtube.com/watch?v=DqqXJGRCfmQ&t=152s>.
- Strona projektu Centrum Edukacji Obywatelskiej, „Trudny temat – weź to na warsztat”: <https://trudnytemat.ceo.org.pl/>.

15. Zadanie domowe/ dodatkowe/ rozwijające temat dla chętnych:

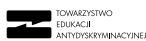
Dokończ zdania:

- Jestem sobą, gdy...
- Mogę uniknąć konfliktu, gdy...

Publikacja jest częścią serii Szkoła Równości.

© Towarzystwo Edukacji Antydyskryminacyjnej

Towarzystwo Edukacji Antydyskryminacyjnej
ul. Kłopotowskiego 9/31, 03-718 Warszawa

tel: 535 559 557

e-mail: biuro@tea.org.pl

polska pomoc

Publikacja jest współfinansowana w ramach programu polskiej współpracy
rozwojowej Ministerstwa Spraw Zagranicznych RP.Publikacja jest dostępna na licencji Creative Commons Uznanie autorstwa 3.0
Polska (CC BY 3.0). Pewne prawa zastrzeżone na rzecz Towarzystwa Edukacji
Antydyskryminacyjnej. Utwór powstał w ramach programu polskiej współpracy
rozwojowej realizowanej za pośrednictwem MSZ RP w roku 2017. Zezwala się
na dowolne wykorzystanie utworu, pod warunkiem zachowania ww. informacji,
w tym informacji o stosowanej licencji, o posiadaczach praw oraz o programie
polskiej współpracy rozwojowej. Treść licencji jest dostępna na stronie <http://creativecommons.org/licenses/by/3.0/pl>.